

Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal (Text refós per LesLleis.com)

Índex

[Mostra/Amaga]

- Exposició de motius
- Títol preliminar. Les garanties penals i l'aplicació de la llei penal
 - Article 1. *Garantia criminal*
 - Article 2. *Garantia penal*
 - Article 3. *Garantia jurisdiccional i d'execució*
 - Article 4. *Prohibició de l'analogia*
 - Article 5. *Principi de culpabilitat*

Atès que el Consell General en la seva sessió del dia 21 de febrer del 2005 ha aprovat la següent:

Llei 9/2005, del 21 de febrer, qualificada del Codi penal

 S'omet la transcripció de l'índex publicat en el text original del 21 de febrer del 2005, ateses les posteriors modificacions que ha sofert aquest text.

Exposició de motius

I. La necessitat d'un nou Codi penal

El **Codi penal vigent** al Principat d'Andorra encara és recent, ja que data de 1990. Això no obstant, la promulgació amb posterioritat, l'any 1993, de la **Constitució** fonamenta la iniciativa política d'emprendre una reforma en profunditat del text penal. Calia que la vertebració de l'Estat sobre bases constitucionals arribés fins a la redacció del primer Codi penal aprovat pel Consell General. D'altra banda, era evident la necessitat de modificacions en el text vigent que la seva aplicació ha posat de manifest al llarg d'aquests anys.

La fixació en un cos legislatiu ordenat sistemàticament i amb certa vocació de permanència, d'acord amb la tradició codificadora, ha de contribuir a l'estabilitat i el coneixement de la llei penal, com a element essencial definidor del status libertatis del ciutadà en una societat democràtica. La voluntat de fer un codi enterament accessible al ciutadà és un dels vessants amb contingut polític del principi de legalitat. Per aquesta raó, sense oblidar les fortes particularitats del dret penal andorrà, basat en regles pretorianes amb una gran participació de la jurisprudència, des del moment en què es tracta de promulgar un nou codi, sembla necessari adequar-se a la concepció de legalitat criminal moderna dels sistemes de dret escrit. El nou Codi ha de consolidar definitivament la vigència material dels principis de legalitat criminal i de seguretat jurídica en el dret penal andorrà, sense perjudici d'atorgar al poder judicial el poder interpretatiu que és propi de la millor tradició andorrana i que permet donar una resposta adequada a les exigències de justícia material.

El Codi penal ha de ser únicament, però, la punta de l'iceberg d'un control social que no pot prescindir de la realitat normativa sobre la qual forçosament ha de projectar-se. La natura subsidiària i d'ultima ratio del dret penal i el seu caràcter fragmentari a l'hora de dibuixar l'escenari de prohibicions i normes que el conformen, exigeix una delimitació clara dels diversos instruments de tutela jurídica extrapenals. Només així el dret penal pot evitar de caure en disfuncions en la tasca de tutela dels béns jurídics.

II. Principis generals i estructura

El Codi penal d'un estat de dret democràtic i social imposa de forma irrenunciable la submissió de la llei penal als límits derivats del reconeixement constitucional dels drets i llibertats inviolables del ciutadà. Tot i que aquesta visió garantista es va concretant al llarg de tot el Codi, s'ha considerat especialment important que aquest s'iniciï amb un títol preliminar que serveixi de pòrtic a tot l'articulat i que condicioni, mitjançant l'escrupolós respecte als drets i les llibertats del ciutadà, l'aplicació i la interpretació del text punitiu i, fins i tot, el d'altres normes punitives que puguin plasmar-se en lleis especials.

Així, el títol preliminar recull en primer lloc la vigència del principi de legalitat penal **article 3.2 de la Constitució**, amb totes les seves garanties i derivacions: taxativitat i certesa en les descripcions de les conductes delictives (garantia criminal), en les penes aplicables als tipus delictius (garantia penal) i en la forma d'executar-les (garantia d'execució), tant pel que fa a les penes, com a les mesures de seguretat, a més de la prohibició de l'analogia i de la doble sanció per un mateix fet.

També s'expressa en el títol preliminar el principi de culpabilitat o d'imputació subjectiva, que suposa la superació de qualsevol forma de responsabilitat objectiva mitjançant l'exigència de dol o imprudència i la necessitat d'adequació de la resposta penal a la culpabilitat pel fet. Pel que fa a les mesures de seguretat, s'estableix la perillositat criminal com a fonament, a més de la indefugible exigència de

postdelictualitat.

El títol preliminar conté també les normes sobre l'aplicació de la llei penal en el temps i en l'espai, i introdueix, pel que fa a aquest darrer aspecte, el criteri de personalitat passiva, que permet atribuir competències jurisdiccionals sobre infraccions comeses a l'estranger si la víctima és de nacionalitat andorrana. S'ha optat també per la inclusió del principi de comunitat internacional d'interessos per a certs delictes comesos a l'estranger.

El nou Codi renuncia a una estructura basada en la distinció fonamental dels delictes majors, delictes menors i contravencions penals, amb la voluntat d'evitar un excés de casuística en la descripció de les conductes punibles que en dificulta la interpretació harmònica i sistemàtica i facilita les contradiccions.

La delimitació entre delictes majors, menors i contravencions penals es manifesta en la sanció penal. N'hi haurà prou, per tant, amb una determinació legal precisa de la pena i amb un precepte que delimiti on comencen els delictes majors i els delictes menors, mitjançant la gravetat de la pena prevista, mantenint, però, en llibre a part les contravencions penals.

La nova ordenació sistemàtica ha de mostrar la seva orientació constitucional, per tal com respecta la jerarquia axiològica que el text constitucional dóna a tots els béns jurídics objecte de tutela, amb independència del fet que aquesta agrupació de les infraccions que atempten al mateix bé jurídic compregui tant delictes majors com delictes menors.

III. Definició de la infracció penal

La infracció penal, consistent en un delicte o una contravenció penal, és definida atenent les formes que pot presentar des del punt de vista objectiu (acció o omissió) i subjectiu (dol o imprudència). En l'aspecte objectiu, es regula la comissió per omissió de manera que l'injust omissiu no es construeixi al marge de l'estricta subjecció al principi de legalitat. En el vessant subjectiu s'atorga un tractament a la imprudència basat en la comprensió correcta del caràcter fragmentari del dret penal i del principi d'intervenció mínima i ultima ratio. Les possibilitats de tutela i reparació que donen altres branques de l'ordenament jurídic (dret administratiu i civil), que contenen una càrrega afflictiva inferior, fan imperativa la decisió de procedir a una incriminació de la imprudència de manera altament selectiva. Aquesta concepció es tradueix en un sistema d'incriminació específic de la imprudència, en lloc de l'antiga tècnica d'incriminació genèrica. D'aquesta manera, les infraccions en què no hi hagi referències a la seva forma subjectiva s'han d'entendre necessàriament com a doloses, i s'ha d'admetre la comissió imprudent només allí on la llei ho preveu expressament. El model adoptat suposa que el dol ha de comprendre tots els elements que integren la definició objectiva de la infracció, fins i tot els que expressin una qualificació del fet, com remarca la regulació de l'error.

El mateix propòsit ha inspirat el sistema d'incriminació de la temptativa i dels actes preparatoris punibles, que ha adoptat el model germànic de *numerus clausus*. La utilització del sistema taxatiu i tancat, a més d'aspirar a fer efectiva la plena vigència del principi de legalitat, reflecteix la transcendència del principi d'ofensivitat, i en limita la punició als supòsits més greus, ja sigui per la perillositat de l'atac al bé jurídic protegit ja sigui per l'alta valoració de què sigui mereixedor.

El tractament de l'error parteix de la distinció acadèmicament consagrada entre error de tipus i error de prohibició, i se'n reconeixen els efectes corresponents d'impunitat o disminució de la pena segons que l'error tingui caràcter invencible o merament vencible.

La regulació de les persones penalment responsables parteix del principi de personalitat del dret penal i desestima qualsevol forma de responsabilitat directa de les persones jurídiques, d'acord amb el sistema dominant en l'àmbit de l'Europa continental. En el tractament de l'autoria, s'introdueixen les formes de la coautoria i l'autoria mediata, i s'hi equipara punitivament la inducció però no l'anomenada cooperació necessària, i es deixa en l'àmbit de la complicitat tota forma de cooperació al fet punible no realitzada a títol d'autor o d'inductor.

Amb relació a les circumstàncies excoelents es preveuen en primer lloc les causes de justificació i es produeix un desdoblament en el tractament de l'estat de necessitat en dos supòsits clarament diferenciats, l'un de caràcter justificant i l'altre de sentit merament exculpant. Pel que fa a les causes d'inimputabilitat s'adopta un model que dóna un tractament adequat a la problemàtica de l'actio libera in causa. En el cas de la minoria d'edat, el límit de la qual passa als divuit anys, el Codi remet a la **lleï penal del menor**.

Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal han estat concebudes amb la preocupació d'evitar una excessiva empremta ideològica, com la de les antigues atenuants d'actuar per motius de caràcter moral o el penediment espontani, de manera que s'atorga una atenció especial a les que puguin tenir una funcionalitat politicocriminal més gran al servei d'objectius socialment valuosos com la col·laboració amb la justícia, els motius solidaris o la reparació a la víctima.

La voluntat de donar satisfacció a la víctima dins del sistema penal és una de les grans preocupacions del nou Codi, amb l'afany d'evitar que la víctima continuï essent la gran oblidada del dret penal. Per això s'introdueix la reparació total o parcial, segons la idea de la reparació en la mesura de les pròpies forces, com a causa d'atenuació, i es preveu també com a criteri que s'ha de tenir en compte per acordar la substitució de penes privatives de llibertat i com a condició per a la suspensió de la seva execució, amb la possibilitat d'acordar obligacions reparatòries en cas que el tribunal decideixi atorgar la suspensió. De manera més excepcional s'arriba fins i tot a preveure una causa de dispensa de pena en cas d'haver-se assolit una reparació efectiva o una reinserció social reeixida del reu.

IV. Sistema de sancions penals i responsabilitat civil

Les sancions penals adopten la forma de pena o de mesura de seguretat, segons el model dominant en els països de l'entorn. Tot i les seves diferències formals i el sentit peculiar de les mesures de seguretat, concebudes per als supòsits d'inimputabilitat o, en certes condicions, de semiimputabilitat, cal tenir present que totes dues formes de reacció penal s'integren en un sistema únic, presidit per unes mateixes garanties fonamentals i orientat per unes mateixes finalitats politicocriminals, entre les quals ocupa un lloc central la preocupació per la reinserció social del delinqüent. El sistema de sancions es completa amb un seguit de conseqüències accessòries, que poden ser imposades a les persones físiques i també a les persones jurídiques.

La regulació de les penes respon a dues preocupacions essencials. La primera, fer possible que la resposta al delicte s'atingui a exigències de proporcionalitat, segons criteris de mereixement i de necessitat de la pena. En segon lloc, es preveu un ampli ventall de formes punitives, en què s'incorporen les experiències d'altres països i amb la preocupació prioritària de preveure possibilitats alternatives a la presó, a fi d'evitar quan sigui possible els greus costos personals i socials inherents a aquesta pena. Entre les noves penes destaca la d'arrest de temps lliure, concebuda segons un sistema dinàmic i flexible que permeti adaptar el compliment d'aquesta pena a la situació social i familiar del condemnat, amb l'afany d'evitar el trencament dels vincles laborals i personals del subjecte que seria propi dels internaments de curta durada de caràcter ininterromput, totalment disfuncionals. La figura del control monitoritzat s'estén a les formes de semilibertat, d'arrest domiciliari o d'arrest nocturn, amb el mandat que la forma d'executar-lo no suposi vulneració de la intimitat del condemnat.

També es dóna un protagonisme important a la pena de treballs en benefici de la comunitat, que ha de comptar amb la conformitat del reu per tal que no s'assimili a les penes prohibides de treballs forçats.

L'esforç innovador i creatiu realitzat en la previsió de les penes alternatives a la presó no pot prescindir de la realitat andorrana, que fa molt difícil concedir un pes molt rellevant a la pena pecuniària, i l'adopció del sistema germànic dels dies multa. En qualsevol cas, una conscienciació per part dels gestors públics i dels que han de tenir la responsabilitat de l'aplicació de la llei ha de permetre trobar solucions adequades que evitin els efectes dessocialitzadors de la pena de presó.

El sistema d'individualització de la pena tracta d'harmonitzar les exigències de seguretat jurídica i de permetre la realització del principi de proporcionalitat amb la flexibilitat pròpia de la tradició andorrana. Així, per exemple, es manté, com a regla general, la decisió de no fixar una pena de presó mínima per als delictes menors. El model establert suposa un alt grau de confiança en el tribunal a l'hora d'adoptar criteris que permetin arribar a la concreció necessària allí on les previsions legals tenen un caràcter més abstracte, sempre segons els principis consagrats en aquest Codi i amb la finalitat d'aconseguir una aplicació segura i igual de la llei penal.

Com ja s'ha dit, el Codi penal ha d'acollir un sistema dualista en la configuració de les conseqüències jurídiques, de manera que les penes s'han de basar en la culpabilitat de l'autor i les mesures de seguretat en la perillositat criminal. Dit això, per evitar un possible frau de nomenclatures s'ha de partir de la base que les mesures de seguretat tenen caràcter aflictiu i, per tant, han d'estar sotmeses a les mateixes garanties que les penes. Per tant, la perillositat criminal requereix la comissió prèvia d'un delicte com a pressupòsit. Les mesures de seguretat han de ser postdelictuals, i han de ser determinades per la llei en funció del delicte comès. Les mesures d'internament només poden ser aplicades quan la pena prevista legalment sigui privativa de llibertat.

En les hipòtesis d'imputabilitat disminuïda o semiimputabilitat, en què sigui necessària l'aplicació conjunta de penes i mesures de seguretat, s'ha volgut evitar la duplicitat temporal del càstig, tot sotmetent el seu compliment al sistema dit "vicarial": aplicació de la mesura de seguretat i, si escau, posteriorment de la pena, descomptant el temps ja complert en el centre d'internament, segons la idea d'aconseguir una resposta dual però regida per una funcionalitat comuna.

Tot i que s'ha intentat conservar l'estructura de les normes relatives a la responsabilitat civil derivada del delicte, el seu contingut ha sofert també certes modificacions tendents a millorar la precisió dels supòsits de responsabilitat solidària i subsidiària.

V. La part especial

L'ordenació sistemàtica de la part especial es fa d'acord amb la jerarquia de valors que emana del text constitucional, que porta a considerar en primer lloc els atemptats contra els béns jurídics individuals, deixant per a un segon moment els delictes contra interessos estatals i preveient darrerament els delictes contra interessos de caràcter interestatal.

La regulació dels delictes contra la vida està presidida per un afany de concreció, a l'entorn de dues figures, l'homicidi i l'assassinat, concebudes com a realitats molt més properes que el que ha anat marcant la tradició. La modernització conceptual també inclou la supressió de les tipologies específiques del parricidi i de l'infanticidi, que no representen peculiaritats a nivell de l'injust que legitimin la seva existència com a delicte autònom. Són formes d'homicidi que no exclouen un tractament més sever o més benigne en funció del grau de culpabilitat de l'actor per mitjà de la circumstància mixta (agreujant o atenuant) del parentiu.

En la inducció i auxili al suïcidi s'ha produït una depuració dels supòsits típics per adequar-los a la realitat social.

La protecció de la vida del no nascut porta a una criminalització de l'avortament de manera que es distingeixin acuradament els diferents supòsits, tenint en compte especialment les particularitats que des del punt de vista valoratiu es deriven del consentiment de la mare. Es té en compte també l'avortament produït per imprudència mèdica i les lesions al fetus tant doloses com imprudents, amb excepció de les causades per la mare.

Entre les noves necessitats d'intervenció derivades del progrés científic i tecnològic destaca la criminalització dels abusos més greus en la

utilització de les tècniques de manipulació genètica i de reproducció assistida. Així, l'alteració dolosa del genotip o patrimoni genètic hereditari, el clonatge o les experimentacions aberrants amb material genètic humà, i la reproducció assistida no consentida per la mare receptora. També s'ha previst la necessitat de disposar de noves eines legals per combatre el tràfic d'òrgans o de productes, teixits i cèl·lules del cos humà.

El nou Codi incorpora un títol dedicat als delictes contra la integritat física i moral de les persones, en els quals s'inclouen, d'una banda, els delictes tradicionals de lesions, i d'altra banda, les tortures, tractes degradants i altres delictes comesos per funcionaris en abús del càrrec contra els béns jurídics esmentats. En la seva regulació, s'ha abandonat el sistema objectivista de determinació de la gravetat del delicte pels dies de curació de les lesions sofertes, una dada que difícilment podia ser compresa en el dol i que resulta aleatòria. El nou sistema adopta, pel que fa al tipus bàsic, el model germànic de tipus mixt alternatiu de lesió o maltractament corporal, la qual cosa permet concedir a la violència física una atenció superior a la que ha estat tradicionalment pròpia de les legislacions llatines, si bé s'exigeix una certa gravetat que permeti mantenir l'àmbit propi de les contravencions penals. Els supòsits més greus s'identifiquen mitjançant un sistema mixt que té en compte la perillositat dels mitjans emprats per l'agressor i el risc per a la vida de les persones, a més de l'entitat de les mateixes lesions. La regulació d'aquests delictes no ha prescindit de la sensibilitat existent respecte a la problemàtica de la violència domèstica, amb un tipus que permet considerar delicte, si hi ha habitualitat, fets que considerats aïlladament no excedirien la qualificació de contravenció penal.

En els delictes contra la llibertat es fa una distinció entre detenció il·legal i segrest, per tal de distingir adequadament supòsits que cal diferenciar des del punt de vista criminològic i valoratiu. En aquests i altres delictes s'ha creat un tipus qualificat quan l'autor sigui autoritat o funcionari, ja que aquesta circumstància ha de comportar una sanció més gran, distingint la infracció qualificada d'aquells delictes comesos per un funcionari contra les garanties dels drets fonamentals que, ubicats en un altre emplaçament sistemàtic, mereixen una reprovació inferior.

La regulació dels delictes contra la llibertat sexual és objecte d'una profunda transformació, el sentit de la qual s'expressa ja en bona part mitjançant el nou epígraf. Es parteix del model que distingeix entre dos grups de delictes, les agressions i els abusos sexuals, fet que suposa diferenciar de manera clara els delictes violents de la resta. Així mateix, la solució adoptada té en compte aspectes com la diferenciació entre els abusos amb prevalença de superioritat referits a adults i els que tenen com a víctima menors o incapaços, la previsió de l'abús fraudulent i una coordinació adequada dels marcs penals fixats per als diversos delictes. Seguint les conclusions de la Declaració d'Estocolm d'agost de 1996 i les directrius de l'Acció comuna de la Unió Europea, del 24 de febrer de 1997, s'introdueixen noves previsions pel que fa a la problemàtica de la pornografia de menors. En els delictes relatius a la prostitució es concedeix un tractament diferenciat a les conductes contra menors d'edat, i es defineixen amb precisió les conductes d'explotació i tràfic de persones.

Amb la regulació dels delictes contra la intimitat es tracta de concedir una protecció a aquest bé jurídic de base constitucional contra les agressions més perilloses a la vida privada derivades de la proliferació de noves tecnologies, sense oblidar la subsidiarietat de la tutela penal respecte a la civil i la necessitat de coordinació amb la legislació extrapenal.

També en relació amb els delictes contra l'honor la intervenció penal es planteja en termes restrictius, tot valorant les possibilitats d'una protecció més adequada dins de l'àmbit del dret privat.

Els delictes contra les relacions familiars s'estructuren en atenció a la diversitat d'interessos a protegir. Entre les principals preocupacions destaca la conveniència d'incriminar les adopcions il·legals i la compravenda i el tràfic d'infants, sense prescindir de les conductes de sostracció de menors, abandó de família i d'infants. S'ha pensat també en la necessitat d'un tractament específic del segrest d'infant realitzat per l'ascendent, un fet criminològicament significatiu que mereix una resposta punitiva menor.

Els delictes contra el patrimoni s'estructuren bàsicament a partir de les figures delictives tradicionals, encara que amb reajustaments importants i nous continguts, a més de la incorporació de noves tipologies. La nova sistematització deixa de tenir com a element principal per a la determinació de la gravetat del fet, i per tant de la pena, el valor del bé o del perjudici causat, però manté l'import per diferenciar la contravenció penal del delicte. Cal precisar, pel que fa a aquest punt, que el nou tractament dels aspectes subjectius del delicte permet superar automatismes de caràcter objectivista, i exigeix en tot cas que el valor de la cosa, com a element constitutiu del resultat material de la infracció, estigui comprès pel dol.

Partint de la distinció clàssica entre furt i robatori, les fronteres conceptuals entre aquestes dues infraccions han estat revisades amb l'objectiu principal de limitar la definició del robatori als supòsits més greus d'apoderament patrimonial, que són els que tenen un component violent o intimidatori, i s'ha donat a les sostraccions acompanyades de força en les coses un tractament agreujat dins del furt. D'altra banda, la definició del delicte d'estafa ha estat modificada, en el sentit d'evitar una casuística asistemàtica, partint d'un concepte general d'estafa i preveient tipus privilegiats i qualificats, a més de supòsits que estructuralment escapen a la mecànica comissiva regular de la infracció, com ara l'estafa informàtica. S'ha optat per mantenir el delicte de xec en descobert, a més de la previsió de la utilització del xec com a forma agreujada d'estafa, si es fa en el context d'una activitat fraudulenta o enganyosa. Al delicte d'apropiació indeguda s'hi afegeix un tipus de delicte d'administració deslleial del patrimoni aliè. Es tracta d'un tipus, recollit al Codi penal francès com a abús de confiança, que no exigeix l'apropiació definitiva i directa dels béns administrats i criminalitza l'exercici deslleial i abús per part de l'administrador de capital aliè.

S'inclouen en els delictes patrimonials les insolvències punibles, concebudes (tant pel que fa al comerciant com a qui no ho és) segons una tipificació emancipatòria del dret mercantil. No és possible una criminalització en funció de la qualificació civil de la insolvència, i per això s'han introduït elements diferenciadors de manera que només les hipòtesis més greus tenen rellevància penal.

Pel que fa als delictes informàtics, no s'ha considerat oportú crear un capítol específic, atès que la informàtica s'ha d'entendre bàsicament com a mitjà comissiu o l'àmbit en el qual es poden desenvolupar diverses conductes atemptatòries contra béns jurídics diferents. Per això s'han previst delictes informàtics entre les infraccions contra la intimitat, el patrimoni o la propietat intel·lectual o industrial. Es podrien fer consideracions semblants en relació amb les targetes de crèdit, respecte a les quals s'han introduït previsions específiques en l'àmbit del furt, l'estafa o les falsedats.

La previsió de delictes econòmics que puguin respondre a les formes de criminalitat més sofisticada s'ha considerat molt important. El bon funcionament del mercat i la necessitat de garantir unes condicions d'igualtat entre els agents que participen en l'activitat econòmica són fites que l'ordenament jurídic ha d'assolir. Evidentment el dret penal no és ni el primer ni el més important dels instruments dels quals disposa l'Estat a aquest efecte. Un desenvolupament idoni del dret privat que disciplini les relacions econòmiques entre particulars i una intervenció pública cautelosa a través del control que el dret administratiu pot aportar, són premisses indispensables d'una intervenció penal no disfuncional. En la mesura que la realitat econòmica ja ha d'estar disciplinada normativament, el dret penal ha de limitar-se a optimitzar els mecanismes de control i ajudar a assolir les fites perseguides per la resta de l'ordenament jurídic.

El Codi aborda el repte de tipificar amb la taxativitat i autonomia necessàries respecte a la normativa extrapenal les conductes més perilloses en matèria de propietat intel·lectual i de propietat industrial. Es distingeixen els atacs contra les activitats inventives com les patents i models d'utilitat i els atacs als signes distintius, bàsicament amb la protecció dels drets de marca.

En l'àmbit de la competència, s'ha considerat necessari tipificar el descobriment, la revelació i la difusió de secrets d'empresa, a més de les defraudacions al consumidor. Amb relació a l'activitat societària, es tipifiquen estrictament certes conductes falsàries i abusives en perjudici d'accionistes, així com la creació d'una societat o empresa fictícia, com a infracció que pot contribuir a obstaculitzar actuacions abusives o perjudicials per a tercers.

La incriminació de conductes que atemptin contra la seguretat social o contra les duanes es fa a partir de la situació existent, i aquest Codi opta per una contenció important de la intervenció penal en relació amb la defraudació a la seguretat social i per mantenir bàsicament en matèria de contraban la reforma introduïda ja amb anterioritat a l'aprovació del Codi penal. Més ambiciosa resulta la regulació dels delictes contra els drets dels treballadors, que té en compte els aspectes més necessitats de protecció d'aquest col·lectiu, amb la tipificació consegüent de la imposició de condicions abusives de treball i, com a hipòtesis qualificades, de les condicions degradants de treball i de l'omissió de mesures de seguretat, i que atorga l'atenció deguda a la problemàtica de la immigració il·legal, en consonància amb les actuals tendències dominants en l'àmbit europeu.

En el Codi hi tenen una presència important els delictes contra interessos socials, que adopten l'estructura tècnica pròpia dels delictes de perill. Amb algunes excepcions en què s'ha introduït l'exigència d'una posada en perill concreta per al bé jurídic, s'ha optat com a regla general per la creació de tipus de perill potencial o hipotètic, en els quals es requereix una verificació de la perillositat potencial de la conducta però sense la necessitat de constatar un perill concret, i s'ha renunciat, d'acord amb les exigències mínimes d'ofensivitat de la conducta, a la temptació de la presumpció amb caràcter abstracte del perill. Es tracta així d'assolir un equilibri saludable entre les exigències de seguretat jurídica i de funcionalitat politicriminal en un sector en el qual es manifesta una expansió del dret penal amb la finalitat d'atendre noves necessitats socials de protecció en l'àmbit del medi ambient, la salut pública, l'ordenació del territori o la seguretat en el trànsit.

En els delictes contra la seguretat del trànsit, s'adopta una concepció àmplia del trànsit no centrada exclusivament en l'automobilístic, i es tipifica específicament la conducció sota l'efecte de drogues, entenent que aquesta conducta només pot ser sancionada quan aquest consum afecta realment la conducció, cosa que s'expressa mitjançant una estructura típica de perill potencial, el refús de la prova d'alcoholèmia, la conducta de circulació temerària amb perill per a les persones i comportaments perillosos d'alteració de la seguretat en el trànsit, sense perjudici que les conductes menys greus siguin sancionades administrativament d'acord amb el que disposen les normes del [Codi de la circulació](#).

Els delictes contra la salut pública es concreten en els productes alimentaris i farmacèutics i en altres que puguin incidir en la salut dels consumidors, casos en què s'exigeix una gravetat superior del perill per a la salut que compensi la indefinició de l'objecte material. La regulació d'aquests delictes defuig una casuística indesitjable i introdueix elements valoratius per graduar les infraccions. En el cas dels delictes alimentaris, el tipus més greu s'estructura com a norma tancada, en què el compliment de la normativa alimentària no permet l'exoneració, tècnica que troba el seu sentit en la conveniència d'evitar deixar només en mans de l'Administració el control de processos d'elaboració, composició o caducitat.

Pel que fa als delictes contra el medi ambient, s'ha introduït una intervenció sense fissures en la tutela del sistema ecològic protegit a l'[article 31 de la Constitució](#). La tipificació penal es construeix sobre la violació dels controls administratius de les activitats industrials i empresarials. A partir d'aquí es configuren tipus de perill contra l'ecosistema i la salut de les persones.

Es criminalitzen també els atacs greus a l'ordenació del territori i el desenvolupament urbanístic. Sense desconèixer que, també aquí, el protagonisme essencial correspon al dret administratiu, el dret penal ha d'aspirar a prevenir de manera eficaç els danys irreversibles i greus per a l'ordenació urbanística, amb la concessió a la jurisdicció penal de competència per acordar la demolició de la construcció, sense perjudici de les indemnitzacions corresponents. També es té en compte la necessitat de protecció del patrimoni històric com a bé jurídic autònom desvinculat dels interessos propis dels delictes patrimonials, la qual cosa permet estendre la reacció penal, fins i tot als atemptats protagonitzats pel mateix propietari del bé.

Els delictes contra la [Constitució](#) estan encapçalats per la forma més greu d'atemptat contra la subsistència mateixa de l'Estat democràtic

de dret, de manera que se sancionen amb les penes més greus els comportaments que suposen un atac violent directe contra el model d'Estat adoptat per la [Constitució](#), que es corresponen aproximadament amb la figura espanyola de la rebel·lió i, de manera molt més llunyana, amb la idea de tradició germànica i anglosaxona de l'alta traïció. D'altra banda, s'introdueix la protecció, no tan sols de l'ordre constitucional, sinó també dels poders legislatiu i executiu. Per això es produeix un canvi d'òptica, de manera que allò que es protegeix no són les institucions per elles mateixes, sinó la vertebració constitucional de l'Estat. Es crea un capítol de delictes contra les institucions en què, en relació amb els coprínceps, comprèn els delictes que atemptin a la seva vida, integritat, llibertat i immunitat, i, pel que fa a la resta d'institucions, les coaccions i atemptats a la llibertat dels membres del Govern i dels consellers generals. Els atemptats a les institucions es troben complementats pels delictes electorals, en els quals es preveuen els atacs més greus contra els drets dels electors i el caràcter lliure, igual i secret del vot com a característiques essencials d'un règim democràtic. En matèria de divisió de poders, es penalitza la usurpació d'atribucions per part d'autoritat, funcionari o batlle, a més de l'incompliment de les resolucions judicials per part d'altres poders de l'Estat i la denegació de la cooperació deguda amb l'Administració de justícia o un servei públic.

LesLleis.com

En matèria de drets fonamentals i llibertats públiques es dóna un ampli tractament penal a la discriminació en les seves diverses formes, figura que es complementa amb les ofenses als grups religiosos o nacionals i contra els sentiments envers els difunts. S'ha considerat innecessària, a més de contraproductiu, una tipificació específica de l'impediment de la pràctica dels ritus religiosos o de l'assistència als actes religiosos, com la coacció per concórrer a actes religiosos, atès que ofereixen una protecció suficient i adequada dels béns jurídics constitucionalment rellevants el delictes contra l'exercici del dret de reunió i manifestació i el delictes genèric de coaccions, amb la qualificació derivada de consistir l'atemptat a la llibertat en l'impediment de l'exercici d'un dret fonamental.

Un lloc important ocupen els delictes comesos per funcionaris contra les garanties dels drets fonamentals reconeguts a la [Constitució](#), dividits segons que es tracti de les garanties de la llibertat individual o de la intimitat, referides aquestes darreres a la violació de domicili, la interceptació il·legal de comunicacions postals, telefòniques o altres i la divulgació de la informació obtinguda. En aquests delictes la penalitat es correspon amb el desvalor propi de conductes que impliquen una extralimitació en les competències atribuïdes als funcionaris quan aquestes són exercides en principi legítimament, idea que s'expressa en la major part de supòsits amb l'exigència d'haver-hi motiu legal inicial, sense la qual el delictes rebria una reprovació més intensa, reflectida en els títols corresponents als delictes contra béns jurídics individuals, concretament els delictes contra la llibertat o contra la intimitat.

Després dels delictes contra l'ordre constitucional, i com a qüestió clarament diferenciada de l'anterior, s'aborden els delictes contra l'ordre públic. En aquest títol es preveu en primer lloc la sedició, infracció caracteritzada essencialment per l'existència d'actes de violència col·lectiva però d'una transcendència menor a la de la rebel·lió, en la mesura que no tendeixen a finalitats que impliquin un atac directe al manteniment de l'ordre constitucional. Descendent a un esglaó inferior quant a gravetat i transcendència dels fets es regulen els delictes de desordres públics, que afecten el contingut mínim de l'ordre públic entès com la tranquil·litat en les manifestacions de la vida ciutadana que permet als ciutadans d'exercir plenament la seva llibertat, entre els quals s'inclouen les manifestacions il·lícites, les alteracions de serveis i subministraments i les falses alarmes. Formen part d'aquest títol els delictes d'associacions il·lícites i els de terrorisme, en els quals es té en compte la gravetat especial d'aquest tipus de criminalitat, derivada, no només de la perillositat inherent a la criminalitat organitzada, sinó també de la commoció de la vida pública i l'amenaça per a la normalitat democràtica que suposen els fets de terrorisme, aspectes que transcendeixen l'afectació dels béns jurídics individuals o socials que en puguin resultar lesionats o posats en perill en cada cas. La resposta penal al terrorisme es manifesta a més en les figures de pertinença activa, de col·laboració amb un grup terrorista i d'apologia. La intensitat i l'extensió d'aquesta resposta té com a contrapès una definició legal rigorosa dels conceptes de terrorisme i grup terrorista, que neutralitzi els perills d'expansió de les previsions del capítol, i l'oferiment de reduccions de pena en cas de penediment acompanyat de col·laboració amb la justícia.

Els delictes contra la funció pública es regulen després dels delictes contra l'ordre constitucional. Aquesta opció sistemàtica subratlla la subordinació de l'Administració a la norma fonamental i indica ja en certa mesura la funcionalitat de les infraccions que recull el Codi. En aquest àmbit, s'ha considerat imprescindible un canvi fonamental en l'òptica d'anàlisi, tot evitant la protecció de l'Administració per se, del seu prestigi o dignitat, per tal de protegir el desenvolupament de la funció pública com a veritable objecte de tutela: l'activitat pública, els serveis que els diferents poders de l'Estat donen als ciutadans en el marc d'un estat de dret, democràtic i social. En resum, l'Administració ha d'actuar sotmetent-se plenament a la llei i regida pels principis d'objectivitat i eficàcia, perquè és així com ho disposa l'[article 72.3 de la Constitució](#). El títol conté un llarg catàleg de delictes comesos des de l'Administració pública, que, per tant, adopten una estructura de delictes especials que tenen l'autoritat o el funcionari com a subjecte actiu: en primer lloc, la prevaricació, definida a partir de la idea d'arbitrarietat, i després conductes com la infidelitat en la custòdia de documents i la violació de secret, el malbaratament de cabals públics i altres abusos en l'exercici de la funció, amb atenció especial als supòsits d'abús d'informació privilegiada. Pel que fa al tractament de la corrupció, es comprèn el soborn i el tràfic d'influències i es penalitza, amb la graduació necessària de la pena segons la gravetat de cada supòsit, tant qui és subornat com qui suborna, i es concedeix un tractament autònom a la corrupció judicial. Per tal de delimitar adequadament la desvaloració que mereixen els diferents supòsits imaginables, s'adopta la figura típica de la concussió, pròpia, entre altres, del dret francès, en la qual es dóna resposta als supòsits en què el particular no es troba en una posició de col·laborador en l'acte il·lícit, sinó que apareix més aviat com a víctima d'un abús de poder. Una novetat significativa és la inclusió, dins del títol dedicat als delictes contra la funció pública, dels delictes comesos contra aquest bé jurídic des de l'exterior de l'Administració, protagonitzats per particulars. Aquesta opció permet donar un caràcter més funcional i de ressonàncies menys autoritàries a infraccions ja tradicionals com ara la resistència i la desobediència, ubicar de manera més adequada la usurpació de funcions públiques i substituir antigues figures per noves tipologies dotades d'una nova funcionalitat, com l'antic atemptat a funcionaris, que és substituït per un nou delictes d'obstaculització de funcions públiques, acompanyat per una altra figura d'obstaculització de l'execució de resolucions administratives.

El que s'ha dit respecte de l'Administració pública és aplicable, amb les seves especificitats, a l'Administració de justícia. Es tracta de protegir l'Administració de justícia no per ella mateixa, sinó com a suport de l'activitat del poder judicial. Certament, encara que aquest títol

reculli les conductes tant de funcionaris com d'altres col·laboradors (advocats i procuradors) i particulars, no tots els atacs hi podran ser recollits i molts ja es troben tipificats en altres llocs, com per exemple la inviolabilitat del domicili. El títol s'inicia amb la prevaricació judicial, en les seves formes dolosa i culposa, com a supòsit més greu (almenys en la primera de les seves formes) d'atemptat contra l'Administració de justícia comès des del seu si. Es castiga també la denegació de justícia o non liquet; l'omissió del deure d'impedir delictes o de promoure'n la persecució; l'encobriment, concebut com a figura delictiva autònoma i no com a forma de participació criminal, en les seves formes d'afavoriment real i personal; el blanqueig de diners o valors, objecte d'una reforma ja aprovada que ha marcat clarament la tendència a seguir; la realització arbitrària del propi dret; l'acusació i denúncia falses; la simulació de delictes; el fals testimoni; l'obstrucció a la justícia, i la deslleialtat professional i processal, i s'acaba amb els atemptats contra la fase d'execució de les resolucions judicials, amb la figura del crebantament, que ha hagut d'adaptar-se a les noves sancions penals i a les noves formes d'execució.

Els delictes de falsedat, concebuts com a infraccions contra la seguretat en el tràfic jurídic, troben la seva ubicació en l'últim apartat dels delictes contra els interessos socials i estatals, amb la qual cosa es destaca el caràcter eminentment instrumental del bé jurídic protegit. El [Codi anterior](#) preveia una criminalització excessiva i no discriminadora de les falsedats documentals, i penalitzava tot tipus de falsedat en document públic i privat. La nova sistemàtica diferencia les falsedats de document públic i privat, així com les realitzades per funcionaris i per particulars. Les falsedats típiques responen a la protecció exclusiva de les tres funcions del document: funció probatòria, de perpetuació i de garantia. El nou tractament d'aquests delictes té en consideració noves realitats necessitades de resposta, com ara les derivades dels documents informàtics, l'ús de targetes de crèdit o debit, enregistraments tècnics, o la necessitat de complementar la mera falsedat amb la destrucció, el dany o l'ocultació documental. El títol conté també algunes de les anomenades falsedats personals, de difícil ubicació sistemàtica, entre les quals es troba l'intrusisme i la usurpació de la identitat d'una persona.

El catàleg de delictes conclou amb els delictes contra la comunitat internacional, seguint l'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional, entre els quals es diferencien clarament els il·lícits contra el dret de gents, consistents en els atemptats més greus contra interessos d'altres estats, i el genocidi, definit d'acord amb l'evolució dels esdeveniments en l'esfera internacional, i que s'estén a les figures d'apologia i de negació del genocidi. La criminalització de fets consistents en la mera manifestació pública verbal o escrita que es justifica per la gravetat excepcional del genocidi, té en compte antecedents del dret comparat, com el delictes de negació de l'holocaust del Codi alemany, i queda subjecta a limitacions estrictes, com l'exigència de publicitat i, en el cas de la negació del genocidi, que es tracti de fets declarats com a provats per una jurisdicció. Clouen el títol els delictes contra la humanitat i els crims de guerra i d'agressió, amb descripcions típiques similars a la normativa internacional ratificada per Andorra.

La part especial del Codi acaba amb les contravencions penals. Contra el criteri que es va imposant en altres ordenaments jurídics, on les contravencions penals poden ser enteses com un anacronisme disfuncional, la realitat andorrana permet donar un paper important a aquest tradicional catàleg d'infraccions penals lleus. Lluny de deixar-se inspirar per tendències de signe despenalitzador o de caure en la temptació d'augmentar el rang de tipologies socialment poc desvalorades per elevar-les a la categoria de delictes, en l'elaboració del nou Codi s'han tingut en compte els avantatges d'una Administració de justícia penal àgil, el nou ventall de sancions i substitutius penals, el contingut superior en garanties del procés penal en comparació amb un procediment administratiu i la inferior càrrega simbòlica de tipus estigmatitzador d'un procés i una condemna penal en l'àmbit de les contravencions penals en comparació amb el que és inherent al dels delictes, de manera que es fa visible una reprovació social del fet però amb intensitat i efectes notòriament menors.

Les contravencions penals contra les persones comprenen fets objectivament greus però produïts per una imprudència lleu i les lesions, els maltractaments, les coaccions, les amenaces, la difamació i les injúries que no assoleixen la gravetat necessària per merèixer la consideració de delictes. Les contravencions penals contra el patrimoni es configuren com a conseqüència d'haver imposat una quantia mínima en els delictes patrimonials de menys gravetat i transcendència, com el furt, les estafes, les apropiacions indegudes i altres defraudacions no qualificades, els danys i el xec sense provisió. Finalment, es recullen diverses infraccions contra interessos de titularitat col·lectiva, algunes de les quals tenen un referent en conductes delictives en matèria de flora i fauna, patrimoni històric, desordres públics o desobediència i resistència, entre les quals, però, s'introdueixen comportaments que susciten una evident reprovació social i una necessitat de resposta per la seva perillositat o pel fet d'afectar sentiments socialment rellevants, com és el cas de l'abandó de xeringues, el maltractament d'animals amb crueltat, l'omissió de control d'animals perillosos, el consum públic de drogues, certs danys en béns públics o l'afectació a interessos de l'Administració de justícia.

Per finalitzar aquesta exposició de motius i a manera de resum, val a dir que s'ha pretès aconseguir un Codi complet, modern i assimilable al dret penal continental, sense oblidar ni menystenir, però, les particularitats i les característiques del Principat i el seu estatus internacional, econòmic i social.

Títol preliminar. Les garanties penals i l'aplicació de la llei penal

Article 1. *Garantia criminal*

1. Només constitueixen infracció penal les accions i les omissions previstes expressament com a delictes o contravencions penals per una llei anterior a la seva comissió.
2. Les mesures de seguretat només poden aplicar-se quan concorren els pressupòsits establerts prèviament per la llei.

Article 2. *Garantia penal*

En cap cas no es pot imposar una pena o una mesura de seguretat que no estigui prevista per una llei anterior a la comissió de la infracció.

Article 3. *Garantia jurisdiccional i d'execució*

1. No pot executar-se cap pena ni cap mesura de seguretat si no és en virtut d'una sentència ferma dictada d'acord amb la [Llei processal](#) i per l'òrgan jurisdiccional competent.
2. No pot executar-se cap pena ni cap mesura de seguretat en cap altra forma que la prescrita per la Llei. L'execució s'ha de realitzar sota el control del batlle o tribunal competent.

Article 4. *Prohibició de l'analogia*

1. Les lleis penals no són aplicables a supòsits que no s'hi comprenen expressament.
2. En el cas que un batlle o un tribunal tingui coneixement d'alguna acció o omissió que no és penada per la Llei i consideri que hauria de ser-ho, s'ha d'abstenir de tot procediment sobre aquesta acció o omissió i s'ha d'adreçar per escrit al Consell Superior de la Justícia exposant raonadament els motius del seu convenciment. El Consell Superior ha de donar compte de la petició al Consell General i al Govern i ha d'emetre el seu parer raonat.
3. Quan de l'aplicació de les normes d'aquest Codi resulti penat un fet que el tribunal consideri que no hauria de ser-ho, o quan la pena aplicable resulti desproporcionada al seu judici, el tribunal s'ha d'adreçar al Consell Superior de la Justícia i exposar allò que cregui convenient sobre la derogació o la modificació de la norma. Això ho ha de fer sense perjudici de l'execució immediata de la sentència, excepte en el cas que hagi adreçat una petició d'indult als coprínceps i aprecii raonadament que el compliment de la pena pot vulnerar el dret a un procés sense dilacions indegudes, o convertir en il·lusòria la finalitat de l'indult. El Consell Superior ha de donar compte de la petició al Consell General i al Govern i ha d'emetre el seu parer raonat.

Article 5. *Principi de culpabilitat*

No es pot imposar cap pena si no concorre dol o imprudència. La pena no pot ultrapassar la mesura de la pròpia culpabilitat pel fet.

Registreu-vos a [LesLleis.com](#) per
accedir al contingut complet d'aquesta pàgina.

[Registre gratuït](#)

[Subscripció](#)

[Ja Estic Registrat](#)